

Stichting en in LIMBURG

MUNSTERSTRAAT 10 ≈ POSTBUS 470 ≈ 6040 AL ROERMOND ≈ TELEFOON 04750 - 86888

NIEUWSBRIEF No 2

DECEMBER 1992

DE STICHTING KRUISEN EN KAPELLEN IN LIMBURG.

De Stichting tot behoud en beheer van Veldkruisen en Kapellen in Noord-Limburg op weg naar het vijfde lustrum.

Ruim 20 jaar geleden verkeerden veel wegkruisen en veldkapelletjes langs de Horster wegen in deerniswekkende toestand. Herhaaldelijk waren ze het doelwit van vandalisme. Vooral de kruisbeelden moesten het ontgelden. Corpora werden aan stukken geslagen. Gestolen ook, soms met kruis en al. De kapelletjes werden voor allerlei doeleinden gebruikt. Bekrast, bevuild en soms half gesloopt. Op den duur gaven sommige eigenaren de moed op om telkens opnieuw kosten te maken voor herstel. Nu hier dan daar werd een kapelletje daarom maar afgebroken.

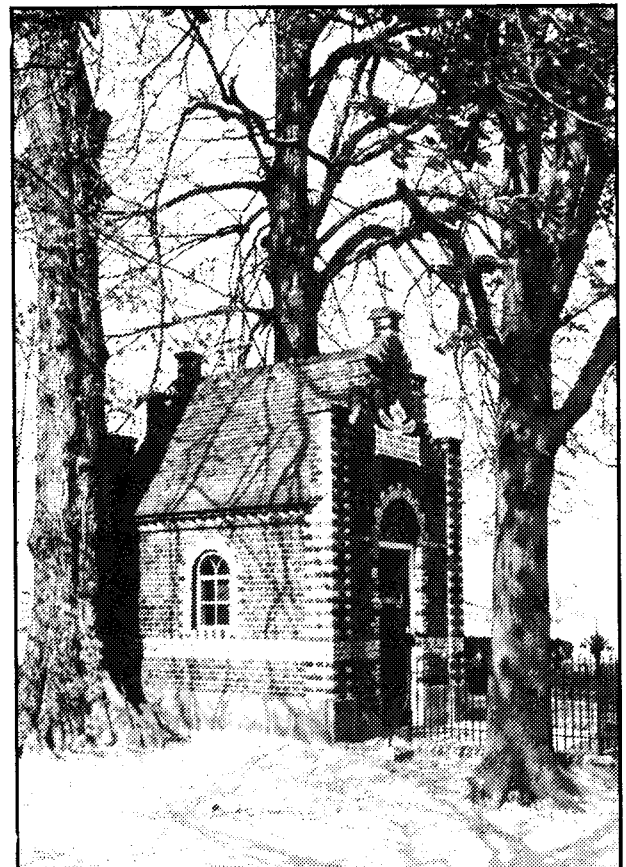
Huisarts J. Holthuis begon zich in te zetten om verder verval tegen te gaan. De druppel, die voor hem de emmer deed overlopen, was de afbraak van het kapelletje aan de Kogelstraat te Hegelsom. In overleg met de Rijksdienst voor de Monumentenzorg werden kort daarop drie andere kapellen, n.l. de Luciakapel aan de Afhangweg, de Annakapel aan de Annaweg en de Mariakapel aan de Gastendonkstraat gerestaureerd. Van grote betekenis was daarbij de hulp van de plaatselijke Lagere Technische School, waarvan destijds Jos Flapper directeur was. Leerlingen van deze school kwamen in actie, onder kundige leiding van praktijkleraren. Verder repareerden zij beschadigde kruisbalken of vervaardigden nieuwe. Ook onder de opvolgers van de heer Flapper is de samenwerking met de Lagere Technische School voortgezet.

In september 1970 werd de 'Stichting tot behoud en beheer van Veldkruisen en kapellen in Noord-Limburg' in het leven geroepen. Alweer op initiatief van dokter Holthuis. Het was de eerste regionale stichting met een dergelijk doel in Limburg.

Nu, na meer dan 20 jaar, kan worden vastgesteld dat er succes is geboekt. Een actieve werkgroep beijvert zich om alle religieuze monumentjes in goede staat te houden. Sinds

enige tijd heeft zij de beschikking over een eigen atelier, gelegen onder de bejaardenflat Kuiperplein en belangeloos afgestaan door de woningbouwvereniging Noord-Limburg. Hier worden door de werkgroep replica's gemaakt van de kostbare Christusbeelden, die nog langs de wegen hangen. Die kunnen dan in veiligheid worden gebracht. Het maken van dergelijke replica's is vakwerk. Maar, bijgegaan door kunstnijverheidsatelier G. Schattevoet, heeft de werkgroep net zo lang op de materie gestudeerd en ermee geëxperimenteerd tot zij de vaardigheid onder de knie had. Over het wel en wee van de wegkruisen en veldkapellen in Horst is in 1983 een boekje uitgegeven. Op een bijgevoegde plattegrond zijn een aantal routes uitgezet.

J. van Hegelsom

Gastendonkstraat te Horst.

MIJN JEZUS, BARMHARTIGHEID.

Een bidtekst, die we op vele kruisen aantreffen. Gebeiteld in steen of geschilderd op hout. Bij gietijzeren kruisen te lezen op het tekstbord in meegegoten lijst.

Gaat het om een grafkruis op het kerkhof, dan lijkt de tekst een uitnodiging tot gebed voor wie hier begraven werd. Een bede tot Jezus aan het kruis zich te ontfermen over de dierbare overledene. Bij het kruis langs de weg ligt dit anders. Daar gaat het om degene, die voorbij komt. Het is een gebed voor haar of hem zelf.

Het 'Mijn Jezus, barmhartigheid' is een bijzonder gebed. De aanroeping zou stammen van de H. Leonardis a Portu Mauritio. 'Gesú mio, misericordia' klinkt het uit zijn mond. In de eerste helft van de achttiende eeuw was hij in Italië de grote Franciscaanse volksmissionaris en promotor van de devotie tot de kruisweg. Op niet minder dan 576 plaatsen richtte hij een kruisweg op.

De bidtekst behoort tot de zogenaamde 'schietgebeden'. In het aan onze provincie grenzende Duitse taalgebied is van 'Stossgebet' sprake.

In de Katholieke Encyclopedie van 1938 heeft de nu zalige Titus Brandsma over het onderwerp geschreven. Schietgebeden zijn 'korte gebeden, verzuchtingen of ontboezemingen gedurende de dag ... tevens bijzonder aanbevolen om zich te oefenen in het leven in tegenwoordigheid Gods. Sommigen wisten daardoor een wonderbare concentratie van hun geest op God te verwerven ... Aan een groot aantal schietgebeden zijn door de pausen rijke aflaten verbonden.'¹ Dan somt Titus Brandsma enkele voorbeelden op, als eerste ons 'Mijn Jezus, barmhartigheid'.

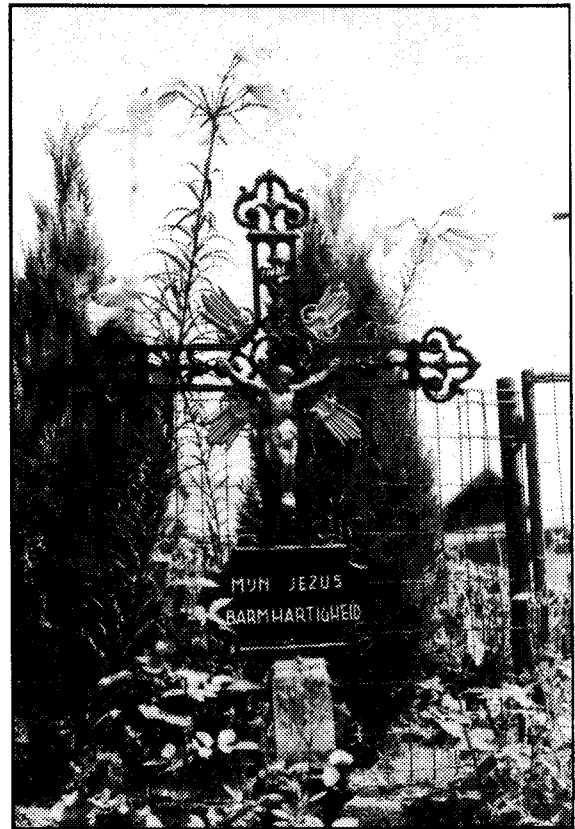
Ook in de Oosterse kerken is deze vorm van gebed bekend. Zo is er het verhaal van de naamloze 'Zwerfer van Christus'. Een Russische pelgrim, die tussen 1856 en 1861 door de wouden en steppen trok.

Van kerk tot kerk, van klooster naar klooster. Hij stelde zijn avontuurlijk verhaal in vier, met véél kunst geschreven, korte hoofdstukken te boek. Men zou het werkje een roman kunnen noemen, en nog wel een roman van het innerlijke gebed. 'Als vervlochten met het boeiend verhaal van zijn omzwervingen door Rusland en Siberië, geeft de Pelgrim ons ook zijn innerlijk itinerarium.... Zijn gids daarbij blijkt te zijn de traditie van de oude woestijnvaders, zoals die nog voortleeft in het monnikendom van de Orthodoxie.

Midden in de negentiende eeuw komt een rasechte leerling van de woestijnvaders ten tonele. En als terloops wordt ons zowel in levend voorbeeld als in theorie een der be-

proefde methoden gewezen van geestelijke ingetogenheid en contemplatief gebed.'²

Een Jezus-gebed met een lange traditie in het christelijke Oosten. Het lijkt louter lipgebed, maar ongemerkt verplaatst het zich van de lippen naar het hart. Het vergeestelijkt zich. Het localiseert zich als het ware in ons binnenste. Het uitspreken van de woorden is minder nodig. Zo zouden ook wij met de Westerse variant op het Oosterse Jezus-gebed tot bidden in geest en hart kunnen komen. Aangespoord daartoe door de tekst, die wij aantreffen op het wegkruis langs onze route.

kruisbeeld te Banholt, gemeente Margraten

Rest tenslotte de vraag: wanneer de tekst is aangebracht op een grafkruis, mag je dat dan ook niet zien als een gebed van de overledene zelf, die een beroep doet op de barmhartige liefde van Jezus ?

J. Rouwet

¹ De Katholieke Encyclopedie, 1938, deel 21, kolom 306.

² Zwerfer Christi; het verhaal van de Russische pelgrim. Nijmegen, 1973, blz. 6 - 7. Vertaling door Benoit Du Moustier.

MEDEDELINGEN

In de vorige nieuwsbrief werd gewag gemaakt van restauratie-perikelen in *Beringe*. Intussen heeft het kerkbestuur een en ander ook onder de aandacht van het Gemeentebestuur gebracht. Geïnformeerd is naar de mogelijkheid een wandelpad aan te leggen langs de Onvoltooide Noordervaart met een afslag naar de Mariakapel.

Deze is immers als gevolg van de ruilverkaveling nog nauwelijks bereikbaar.

In het kader van Monumentendag 1992 gaven de gemeenten Weert, Nederweert, Stramproy en Hunsel drie fietsroutes uit langs de kruisen en kapellen in *Weert, Nederweert, en Stramproy*. De routes zijn samengebracht in een uitstekend verzorgd, handzaam boekje, voorzien van routekaartjes en vele foto's van de kruisen en kapellen. Uitgave gemeente Weert.

Op 10 augustus 1992 (feestdag St. Rochus) werd bij de Lichtenberg in *Maastricht* de 19e eeuwse St. Rochuskapel, na een grondige restauratie, ingezegend door pastoor L. Smeets. Het in de kapel geplaatste St. Rochusbeeld werd geschonken door de Veldekekring Maastricht.

In de kasteelmuur van de kasteelruïne te *Kessel* is sinds kort de in de bevrijdingstijd zwaar beschadigde kruisweg gerestaureerd.

De alom bekende, 300 jaar oude, Kapel van Schilberg te *Echt* heeft een grondige restauratie ondergaan.

Bij de kruising Heerbaan-Sleestraat te *Thorn* werd het in 1990 door een verkeersongeval zwaar beschadigde wegkruis teruggeplaatst. Het eikehouten kruis is voorzien van een bronzen corpus.

Uit het meerjarenplan restauratie monumenten van de gemeente blijkt dat de restauratie van de St. Jozefkapel aan de Renkenstraat te Sevenum eerder wordt uitgevoerd dan was voorzien.

De Stichting Kruisen en Kapellen Sevenum wil de kapel verplaatsen naar de hoek De Hees-Renkenstraat.

H.J. Knoors

RESTAURATIE

Ofschoon geen restauratie in strikte zin, nemen we in deze rubriek de herbouw op van een kapel te *Beesel*.

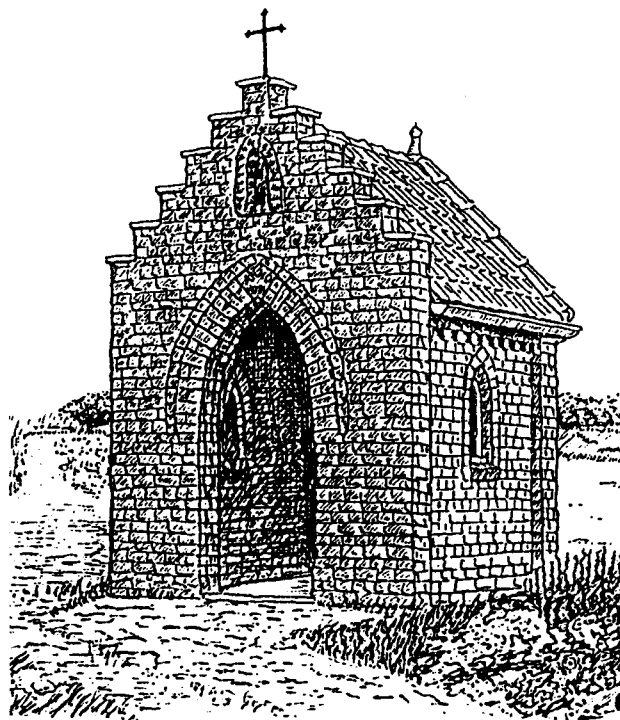
In 1975 moest het Bussereinds kapelletje in verband met de reconstructie van de Bussereindseweg worden afgebroken. Het kapelletje werd in 1907 gebouwd. De gemeente had destijds het voornemen de kapel te herbouwen. Wegens het ontbreken van een geschikte plaats duurde het tot 1992 voordat aan dit voornemen gevolg kon worden gegeven.

Ofschoon de gemeente een bedrag van f5.800,- voteerde, moest de buurt financieel bijspringen.

Door de buurtvereniging werd een stenenactie op touw gezet. De inwoners konden in ruil voor een certificaat stenen kopen voor de kapel. De actie werd een groot succes. Bovendien leverde een aantal bedrijven gratis bouwmaterialen. Waardevolle zaken uit de oude kapel kregen een plaats in de nieuwe.

Pastoor Debets van Beesel kon in aanwezigheid van de buurtbewoners en andere belangstellenden op 28 juni j.l. de kapel inzegenen.

H.J. Knoors

Bussereinds Kapelke - splitsing Waterloseweg te Beesel.

HET KINDJE JEZUS IN PANHEEL

Sinds enige tijd zijn we bezig verhalen te verzamelen. Verhalen, die bij mensen in onze streek de ronde doen over de wegekruisen en veldkapellen.

Zo kwamen we ook uit bij het aardige kapelletje, dat in Panheel op een fraai pleintje staat. Antonius van Padua heeft er onderdak gevonden. Herkenbaar is hij aan twee van de attributen, waarmee hij al sinds de 15e eeuw wordt afgebeeld: een boek met daarop het Kind Jezus.

Begin jaren zestig werd in Panheel een weg verlegd en verbreed. Zoals te vaak gebeurt moest ook hier het wegkapelletje verdwijnen. Antonius werd tijds in veiligheid gebracht. Kreeg een plekje op de zolder bij een van de buurtbewoners.

In 1966 kwamen de gemeentelijke plannenmakers weer in actie. Een pleintje zou deze omgeving verfraaien. Toen de heer J. Henckens dat ter ore kwam, stapte hij naar de burgemeester. Of er geen mogelijkheid was op dat pleintje een onderkomen te bouwen voor iemand, die al te lang op een zolder huisde?

Toen de burgervader begreep hoe de vork aan de steel zat, werd de bouwvergunning grif gegeven. Gouden handen van de inwoners van Panheel deden in 1967 de rest.

Vervolgens werd Antonius van de zolder gehaald. In de rechterhand ontbrak zijn attribuut de lelie. Daar was wel overheen te komen. Maar de gezichten keken ernstiger toen bleek dat van het kindje, dat altijd op zijn boek

gezeten had, alleen nog een armpje restte. Al dankt Antonius zijn bekendheid aan het feit dat hij verloren zaken helpt terug te vinden, nu liet hij toch verstek gaan. Dus moest een nieuw kindje uit hout gesneden worden.

Samen staan ze er weer in het aardige kapelletje op de hoek van een fraai pleintje te Panheel. Het monumentje wordt door de buurtbewoners goed onderhouden. En elke week weer staan er vers gesneden bloemen.

Bets Geelen, Wies Janssen.

KRUISEN EN KAPELLEN IN MEERLO-WANSSUM

In april van dit jaar verscheen, na maanden van intense voorbereiding, het boekje: 'Kruisen en Kapellen in Meerlo-Wanssum'.

De schrijvers gaven het ook een ondertitel mee: 'Stille geloofsgetuigen uit vroeger tijden'. Zo wordt duidelijk dat het hun in deze uitgave om meer gaat dan het vastleggen van historische gegevens alleen.

Het boekje geeft, in 56 bladzijden, een overzichtelijk beeld van wat er nu bekend is over de 13 wegekruisen, de 15 kapellen in de gemeente en over de kruisweg te Tienray. De tekst is verluchtigd met foto's.

Waar een object gelegen is wordt aangegeven door straat of streeknaam te vermelden, naast de kadastrale gegevens. Ook het internationale codenummer is opgenomen. Dit geeft ieder, die de beschikking heeft over de topografische kaart 1:50.000, de mogelijkheid de juiste standplaats van het object vast te stellen. Een plattegrond van de gemeente is los bijgevoegd. Het boekje nodigt uit tot een tocht om het beschrevene van nabij te leren kennen.

Het is verkrijgbaar bij: Stichting Kruisen en Kapellen in de gemeente Meerlo-Wanssum.

Gemeentehuis, Postbus 1400,
5864 ZG Meerlo

G. Egelie

*Wij wensen u
Zalig Kerstfeest
en
een Zalig Nieuwjaar*